

УДК 118.161.2'342.42.5-047.42

Дружинець М. Л.

ПСИХОФОНОСЕМАНТИКА ТА КОЛЬОРОВА ГАМА УКРАЇНСЬКИХ СОНОРНИХ ЗВУКІВ: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена актуальному й новому напрямку в мовознавчій науці – вивченню фонетичного змісту та кольорових асоціацій українських сонорних звуків. На основі експериментів комплексно досліджено кольорову гаму українських сонорних, їх фоносемантику та доведено помітний зв'язок між ними, а також підтверджено вплив на них артикуляційно-акустичних особливостей: поганий, грубий, темний, сумний, злий [p] забарвлений у чорний колір, а гарний, світлий, ніжний, веселий, гучний [l'] – у жовтий. При зіставленні українських і російських сонорних найбільша кількість характеристик збігається для звуків [p'] та [л], при зіставленні українських і польських сонорних – для звуків [n'], [n']. Серед українських сонорних найбільша кількість значень збігається для звуків [н] і [н'], [л] і [л'] та [в] і [й]. Українські сонорні характеризуються багатим фонетичним значенням та яскравим кольоровим спектром.

Ключові слова: психофоносемантика, українські сонорні звуки, фонетичний зміст, кольорові асоціації звуків, артикуляційно-акустичні особливості звуків.

Дружинець М. Л. Психофоносемантика и цветная гамма украинских сонорных звуков: экспериментально-компаративный аспект. – Статья.

Статья посвящена актуальному и новому направлению в языковедческой науке – изучению фонетического значения и цветных ассоциаций украинских сонорных звуков. На основе экспериментов комплексно исследовано цветную гамму украинских сонорных звуков, их фоносемантику и доказано заметную связь между ними, а также подтверждено влияние на них артикуляционно-акустических особенностей: плохой, грубый, темный, печальный, злой [p] окрашен в черный цвет, а хороший, светлый, нежный, веселый, шумный [l'] – в желтый. При сопоставлении украинских и русских сонорных наибольшее количество характеристик совпадает для звуков [p'] и [л], при сопоставлении украинских и польских сонорных – для звуков [н'], [n']. Среди украинских сонорных наибольшее количество значений совпадает для звуков [н] и [н'], [л] и [л'], [в] и [й]. Украинские сонорные характеризуются богатым фонетическим значением и ярким цветным спектром.

Ключевые слова: психофоносемантика, украинские сонорные звуки, фонетический смысл, цветные ассоциации звуков, артикуляционно-акустические особенности звуков.

Druzhynets M. L. Psychosemantics and the color scale of Ukrainian sonorant sounds: the experimental and comparative aspect. – Article.

The article is dedicated to the actual and new direction in linguistic science – to the study of phonetic content and coloured associations of the Ukrainian and Polish resonant sounds. On the basis of experiments the coloured scale of the resonant sounds of the indicated languages are completely investigated, their phonetic content and the noticeable connection between them is proved, also the influence of the articulatory-acoustic features on them is confirmed: bad, rough, dark, sad, wicked [p] colored in black, but beautiful, light, tender, merry, loud [l'] in yellow color. When comparing Ukrainian and Russian sonorant sounds it was noticed that the greatest number of characteristics coincides with the sounds [p'] and [л]. When comparing Ukrainian and Polish sonorant sounds the greatest number of characteristics coincides with sounds [н'], [n']. Among the Ukrainian Sonorants, the largest number of values coincides with the sounds [н] and [н'], [л] and [л'], [в] and [й]. Ukrainian sonorant sounds are characterized by rich phonetic values and a bright color spectrum.

Keywords: psychofonosemantics, Ukrainian resonant sounds, phonetic content, coloured scale of sounds, articulatory-acoustic features of sounds.

Фонетичне значення є новим аспектом семантики звуків – це проблема, про яку так часто сперечаються мовознавці та філософи. Вона найтісніше пов'язана з фундаментальними проблемами мовознавчої науки, такими як: походження мови, природа мовного знака, характер мотивованості, експресивність, змістовність. Змістовність – це важлива і порібна якість звуків [3, с. 125].

Найбільш повне й послідовне вираження ідея змістовності звукової форми мовного знака знайшла в розгляді психолінгвістичного феномену символіки звуків мови. У цього явища важка наукова доля. Воно попало в поле зору багатьох філософів, лінгвістів, психологів, поетів із часів античності і до наших днів. Зараз, мабуть, вже важко сумніватися в його існуванні. Але повного розуміння сутності явища немає, тому проблема фонетичного символізму все ще вважається в лінгвістиці неканонічною [1, с. 13].

Поняття «фонетичне значення» та формулу його визначення запропонував О. Журавльов. Під

фонетичним значенням слова розуміють сумарну оцінку символіки звуків, що входять до складу його звучання [4, с. 60]. На думку В. Левицького, фонетична вмотивованість слова є позитивним відношенням (відповідністю) між його звуковою оболонкою і значенням [6, с. 72]. В експериментальному напрямку феномен звукового символізму розглядається в рамках мовних реакцій носіїв мови. На думку представників німецького напрямку, змістовність звукової форми є фонетичним значенням. Г. Кронассер вважає, що значення мають не тільки слова і речення, але й окремі звуки мовлення [4, с. 22]. Така змістовність звуків зацікавила нас. Досі в українському мовознавстві проблема психофоносемантики звуків, зокрема сонорних, проблема співвідношення звучання й значення не розглядалась, тому вона не досліджена й актуальна. О. Журавльов розробив експериментальний психометричний метод вивчення символічного значення звуків мовлення і досконало вивчив значення голосних звуків російської

мови. Цей метод став основою нашого дослідження, зокрема основою вивчення семантики та кольорових забарвлень українських сонорних ([в], [м], [л], [н], [р], [л'], [р'], [н'], [й]) звуків.

Особливій ролі звуків приділено значну увагу в працях В. Гумбольта, Ж. Вандрієса, Р. Якобсона. Проблема звук і значення цікавила Фому Аквінського, Ж. Руссо, Р. Декарта. На зв'язок звука і значення звертав увагу М. Ломоносов. Звукосимволізм займає значне місце в дослідженнях Р. Пейджета, Г. Февесса, А. Спіркіна. Теорії звукосимволізму розглядалися С. Вороніним, І. Валуйцевою, В. Пановим. Звуко-кольорові зіставлення простежували Р. Якобсон, А. Рембо, а також А. Шлегель, Рене де Гіль, О. Білий і Ніроп.

Ще в стародавній Греції виникла лінгвістична суперечка про те, як народжуються слова [3, с. 6]. Давньогрецький філософ Платон вважав, що колектив носіїв мови вільні у виборі імені предмета, але свобода вибору обмежена властивостями звуків мовлення [3, с. 7]. А. Журинський вважав, що зв'язок звука зі значенням може мати таке джерело, як символізм, «побудований на природній аналогії ознак звука та значення; так, ідея сили та твердості в будь-якій системі звукового символізму буде передаватися скоріше проривними, ніж фрикативними, скоріше твердими, ніж м'якими приголосними» [5, с. 28].

Російський поет-символіст К. Бальмонт у книзі «Поезія як чаклунство» дав цікаву характеристику художнього значення звуків: «Голосні – це самий наш голос, матері – що нас народили, сестри – що нас цілували, першоджерело, звідки ми втекли в словеснім своїм лику... А приголосні мужньою своєю твердою вдачею впорядкували розкіш розливу, стали далекою греблею, ясним річищем, що спрямовує води до свідомої праці» [7, с. 119].

Звуки голосні, приголосні самі по собі, окремо взяті, викликають якісь незвукові уявлення. Фонетичне значення звуків не може бути розтлумачено окремим носієм мови. Тому виявлення фонетичного значення може здійснюватися лише за допомогою спеціальної реєстрації певного роду мовних реакцій багатьох носіїв мови. Для визначення фонетичного значення сонорних звуків української мови було проведено експеримент. Респондентами були студенти (50 осіб) третього курсу українського відділення філологічного факультету ОНУ ім. І.І. Мечникова (2016). Респондентам по черзі називалися сонорні звуки української мови та пари класифікаційних ознак до цих звуків. Всього подавалося 10 пар ознак: *гарний – поганий; великий – малий; ніжний – грубий; світлий – темний; сильний – слабкий; гарячий – холодний; швидкий – повільний; веселий – сумний; гучний – тихий; добрий – злий*. Респонденти визначили психофоносемантику українських сонорних звуків так:

1. Український звук [м] гарним вважають 30 респондентів, поганим – 20, великим – 47, малим – 3, ніжним – 17, грубим – 33, світлим – 22, темним – 28, сильним – 35, слабким – 15, гарячим – 18, холодним – 32, швидким – 6, повільним – 44, веселим – 11, сумним – 39, гучним – 21, тихим – 29, добрим – 14, злим – 36. Отже, *український звук [м] – гарний, великий, грубий, темний, сильний, холодний, повільний, сумний, тихий, злий*. У російській мові, за дослідженням О. Журавльова, звук [м] – гарний, великий, грубий, темний, слабкий, холодний, повільний, сумний, тихий, добрий [4, 151]. В українській і російській мові для звука [м] спільними є такі характеристики: гарний, великий, грубий, темний, холодний, повільний, сумний, тихий, але український [м] – сильний, злий, а російський [м] – слабкий, добрий. Сонорні [м], [m] (за власним дослідженням) – український та польський – гарні, великі, грубі, темні, сильні, холодні, сумні, злі, але український [м] – гарний, повільний, тихий, добрий, а польський [m] – поганий, швидкий, гучний, злий [2, 171].

2. Український сонорний [н] гарним вважають 36 респондентів, поганим – 14, великим – 20, малим – 30, ніжним – 26, грубим – 24, світлим – 13, темним – 37, сильним – 38, слабким – 12, гарячим – 31, холодним – 19, швидким – 36, повільним – 14, веселим – 10, сумним – 40, гучним – 6, тихим – 44, добрим – 38, злим – 12. Отже, *український звук [н] – гарний, малий, ніжний, темний, сильний, холодний, повільний, сумний, тихий, добрий*. У російській мові звук [н] – гарний, великий, грубий, світлий, сильний, повільний, веселий, гучний, злий, холодний [4, с. 151]. І український, і російський сонорний [н] – гарний, сильний, холодний, повільний, але український [н] – малий, ніжний, темний, сумний, тихий, добрий, а російський [н] – великий, грубий, світлий, веселий, гучний, злий. Сонорні [н], [n] – український і польський – малі, ніжні, повільні, тихі, добрі, але український [н] – гарний, темний, сильний, холодний, сумний, а польський сонорний [n] – поганий, світлий, слабкий, гарячий, веселий [2, с. 171].

3. Український сонорний звук [н'] гарним вважають 27 респондентів, поганим – 23, великим – 19, малим – 31, ніжним – 36, грубим – 14, світлим – 29, темним – 21, сильним – 17, слабким – 33, гарячим – 44, холодним – 6, швидким – 45, повільним – 5, веселим – 27, сумним – 23, гучним – 19, тихим – 31, добрим – 44, злим – 6. Отже, *український звук [н'] – гарний, малий, ніжний, світлий, слабкий, гарячий, швидкий, веселий, тихий, добрий*. Російський звук [н'] – поганий, малий, ніжний, світлий, слабкий, холодний, повільний, сумний, гучний, злий [4, с. 151]. Для українського і російського [н'] спільними є такі ознаки – малий, ніжний, світлий, слабкий, але український [н'] – гарний, гарячий, швидкий, веселий, тихий, добрий, а

російський – поганий, холодний, повільний, сумний, гучний, злий. Сонорні [н'], [п'] – український та польський – гарні, малі, ніжні, швидкі, світлі, слабкі, гарячі, добрі, веселі, але український [н'] – тихий, а польський [п'] – гучний [2, с. 171].

4. Український сонорний звук [р] гарним вважають 11 респондентів, поганим – 39, великим – 47, малим – 3, ніжним – 33, грубим – 17, світлим – 14, темним – 36, сильним – 31, слабким – 19, гарячим – 28, холодним – 22, швидким – 35, повільним – 15, веселим – 6, сумним – 44, гучним – 42, тихим – 8, добрим – 14, злим – 36. Отже, український звук [р] – поганий, великий, грубий, темний, сильний, гарячий, швидкий, сумний, гучний, злий. У російській мові, за дослідженнями О.П. Журавльова, звук [р] – гарний, малий, грубий, темний, сильний, холодний, швидкий, веселий, гучний, злий [4, с. 151]. Для українського і російського сонорного [р] спільні такі значення: грубий, темний, сильний, швидкий, гучний, злий, але український [р] – поганий, великий, гарячий, сумний, а російський – гарний, малий, холодний, веселий. Сонорні [р], [г] – український та польський – погані, великі, сильні, швидкі, сумні, гучні, злі, але український [р] – грубий, темний, гарячий, а польський [г] – ніжний, світлий, холодний [2, с. 171].

5. Український сонорний звук [р'] гарним вважають 35 респондентів, поганим – 15, великим – 13, малим – 37, ніжним – 32, грубим – 18, світлим – 48, темним – 2, сильним – 28, слабким – 22, гарячим – 31, холодним – 19, швидким – 26, повільним – 24, веселим – 35, сумним – 15, гучним – 40, тихим – 11, добрим – 41, злим – 9. Отже, український сонорний [р'] – гарний, малий, ніжний, світлий, сильний, гарячий, швидкий, веселий, гучний, добрий. У російській мові звук [р'] – гарний, великий, ніжний, світлий, сильний, гарячий, швидкий, веселий, гучний, добрий [4, с. 151]. Для українського і російського сонорного [р'] спільними є такі характеристики: гарний, ніжний, світлий, сильний, гарячий, швидкий, веселий, гучний, добрий, але український [р'] – малий, а російський – великий.

6. Український [л] гарним вважають 48 респондентів, поганим – 2, великим – 32, малим – 18, ніжним – 46, грубим – 4, світлим – 31, темним – 19, сильним – 26, слабким – 24, гарячим – 17, холодним – 33, швидким – 37, повільним – 13, веселим – 31, сумним – 19, гучним – 36, тихим – 14, добрим – 47, злим – 3. Отже, український [л] – гарний, великий, ніжний, світлий, холодний, швидкий, сильний, веселий, гучний, добрий. Російський звук [л] – гарний, великий, ніжний, світлий, сильний, холодний, повільний, веселий, гучний, добрий [4, с. 151]. І український, і російський [л] – гарний, великий, ніжний, світлий, сильний, холодний, веселий, гучний, добрий, але український [л] – швидкий, а російський – повільний. Сонорні [л], [л'] –

український та польський – гарні, великі, ніжні, світлі, сильні, швидкі, добрі, але український [л] – холодний, веселий, гучний, а польський сонорний [л'] – гарячий, сумний, тихий [2, с. 172].

7. Український звук [л'] гарним вважають 39 респондентів, поганим – 11, великим – 6, малим – 44, ніжним – 34, грубим – 16, світлим – 38, темним – 12, сильним – 20, слабким – 30, гарячим – 48, холодним – 2, швидким – 19, повільним – 31, веселим – 28, сумним – 22, гучним – 37, тихим – 13, добрим – 16, злим – 34. Отже, український [л'] – гарний, малий, ніжний, світлий, слабкий, гарячий, повільний, веселий, гучний, злий. У російській мові звук [л'] – гарний, малий, ніжний, світлий, слабкий, гарячий, швидкий, веселий, гучний, добрий [4, с. 151]. І український, і російський [л'] – гарний, малий, ніжний, світлий, слабкий, гарячий, веселий, гучний, та український [л'] – повільний, злий, а російський – швидкий і добрий. Сонорні [л'], [л'] – український та польський – гарні, малі, ніжні, світлі, слабкі, гарячі, веселі, але український [л'] – повільний, гучний, злий, а польський [л'] – швидкий, тихий, добрий [2, с. 172].

8. Український сонорний [й] гарним вважають 13 респондентів, поганим – 37, великим – 15, малим – 35, ніжним – 9, грубим – 41, світлим – 22, темним – 28, сильним – 23, слабким – 27, гарячим – 17, холодним – 33, швидким – 35, повільним – 15, веселим – 14, сумним – 36, гучним – 26, тихим – 24, добрим – 44, злим – 6. Отже, український [й] – поганий, малий, грубий, темний, слабкий, холодний, швидкий, сумний, гучний, добрий. Російський [й] – гарний, малий, ніжний, світлий, сильний, гарячий, швидкий, веселий, гучний, добрий [4, с. 151]. Для українського і російського сонорного [й] спільними є такі характеристики: малий, швидкий, гучний, добрий, але український [й] – поганий, грубий, темний, слабкий, холодний, сумний, а російський – гарний, ніжний, світлий, сильний, гарячий і веселий. Сонорні [й], [j] – український та польський – погані, слабкі, сумні, добрі, але український [j] – малий, грубий, темний, холодний, швидкий, гучний, а польський – великий, ніжний, світлий, гарячий, повільний, тихий [2, с. 172].

9. Український сонорний звук [в] гарним вважають 29 респондентів, поганим – 21, великим – 31, малим – 19, ніжним – 17, грубим – 33, світлим – 36, темним – 14, сильним – 29, слабким – 21, гарячим – 47, холодним – 3, швидким – 38, повільним – 12, веселим – 29, сумним – 21, гучним – 8, тихим – 42, добрим – 33, злим – 17. Отже, український звук [в] – гарний, великий, грубий, світлий, сильний, гарячий, швидкий, веселий, тихий, добрий. Російський звук [в] – гарний, великий, грубий, світлий, сильний, гарячий, швидкий, сумний, гучний, злий [4, с. 151]. І український, і

російський [в] мають такі спільні характеристики: гарний, великий, грубий, світлий, сильний, гарячий, швидкий, але український [в] – веселий, тихий, добрий, а російський – сумний, гучний, злий.

І. Фаріон вважає, що в кожній мові, залежно від артикуляції звука, за ним закріплений спектр можливої інформації [8, с. 24]. Коли зіставили українські і російські сонорні помітили, що найбільша кількість характеристик збігається для звука [р'] – 9 ознак: *гарний, ніжний, світлий, сильний, гарячий, швидкий, веселий, гучний, добрий*, і для звука [л] – теж 9 ознак: *гарний, великий, ніжний, світлий, сильний, холодний, веселий, гучний, добрий*, а найменша – для звука [н] – 4 ознаки: *гарний, сильний, холодний, повільний*, для звука [н'] – теж 4 ознаки: *малий, ніжний, світлий, слабкий* і 4 ознаки для звука [й]: *малий, швидкий, гучний, добрий*. При зіставленні українських і польських сонорних помітили, що найбільша кількість характеристик співпадає для звуків [н'], [п'] – 9 ознак: *гарний, малий, ніжний, швидкий, світлий, слабкий, гарячий, добрий, веселий*, а найменша – для звуків [й], [j] – 4 ознаки: *поганий, слабкий, сумний і добрий*. Цікаво зіставити українські звуки між собою. Наприклад, якщо порівняти звуки [н] і [н'], то бачимо, що спільними для них є ознаки: *гарний, малий, ніжний, тихий, добрий*; для звуків [л] і [л'] – *гарний, ніжний, світлий, веселий, гучний*; для звуків [р] і [р'] – *сильний, гарячий, швидкий, гучний*. Для губних сонорних [в] і [м] спільними значеннями є *гарний, великий, грубий, сильний, тихий*; для щілинних [в] і [й] – *грубий, швидкий, добрий*; для зімкнено-носових [м], [н], [н'] – *гарний, тихий*.

Властивість звуків викликати кольорові асоціації було помічено давно. Є свідчення про те, що звуки мови, особливо голосні, можуть сприйматися в кольорі. Ще А. Рембо у своєму сонеті «Голосні» називає кольори голосних звуків [3, с. 101]. О. Журавльов, за допомогою експериментів, дослідив кольорові асоціації голосних звуків російської мови. Ми намагались встановити характер звуко-кольорових зіставлень для українських сонорних звуків трьома способами: Експеримент №1. Вільний вибір співвіднесень. Респондентам по черзі вимовляли сонорні звуки української мови, до яких вони добирали кольори. За результатами цього експерименту український звук [в] респонденти вважають зеленим (4), синім (6), блакитним (6), червоним (4), фіолетовим (1), жовтим (1), білим (16), коричневим (12); [м] – зеленим (3), синім (7), червоним (16), фіолетовим (9), жовтим (2), білим (6), коричневим (3), чорним (1), блакитним (3); [н] – зеленим (7), синім (5), червоним (8), фіолетовим (3), жовтим (4), білим (6), коричневим (10), чорним (7); [л] – зеленим (4), синім (1), блакитним (13), червоним (8), фіолетовим (7), жовтим (3), білим (5), коричневим (5), чорним (4); [р] – зеленим

(7), синім (8), блакитним (4), червоним (2), фіолетовим (3), жовтим (5), білим (3), коричневим (5), чорним (13); [й] – зеленим (14), синім (6), блакитним (3), червоним (6), фіолетовим (5), жовтим (7), білим (3), коричневим (6); [н'] – зеленим (1), синім (5), блакитним (4), червоним (8), фіолетовим (9), жовтим (7), білим (6), коричневим (4), чорним (6), блакитним (4); [л'] – зеленим (4), синім (7), блакитним (3), червоним (4), фіолетовим (6), жовтим (13), білим (8), коричневим (2), чорним (3); [р'] – зеленим (9), синім (12), блакитним (5), червоним (5), фіолетовим (5), жовтим (4), білим (1), коричневим (5), чорним (4). Таким чином, згідно з експериментом №1, звук [в] – білий, [м] – червоний, [н] – коричневий, [л] – блакитний, [р] – чорний, [й] – зелений, [н'] – фіолетовий, [л'] – жовтий, [р'] – синій. Експеримент № 2. Вибір однозначних співвіднесень. Респондентам надавалися 2 списки – дев'ять сонорних звуків: [м], [л], [н], [р], [j], [л'], [р'], [н'], [в] та дев'ять назв кольорів: *зелений, синій, блакитний, червоний, фіолетовий, жовтий, білий, коричневий, чорний*. Було запропоновано до кожного звука підібрати один із кольорів. Використовувати один колір два рази заборонялося. Український [в] респонденти назвали зеленим (6), синім (9), блакитним (5), червоним (5), фіолетовим (3), жовтим (1), білим (12), коричневим (6), чорним (3); [м] – зеленим (2), синім (8), блакитним (7), червоним (10), фіолетовим (7), жовтим (4), білим (5), коричневим (3), чорним (4); [н] – зеленим (5), синім (7), блакитним (1), червоним (4), фіолетовим (1), жовтим (3), білим (5), коричневим (17), чорним (7), блакитним (1); [л] – зеленим (3), синім (3), блакитним (8), червоним (6), фіолетовим (7), жовтим (5), білим (7), коричневим (5), чорним (6); [р] – зеленим (6), синім (8), червоним (1), фіолетовим (5), жовтим (5), коричневим (9), чорним (16); [й] – зеленим (18), синім (7), червоним (5), фіолетовим (6), жовтим (7), коричневим (7); [н'] – синім (5), червоним (7), фіолетовим (18), жовтим (8), білим (7), коричневим (4), чорним (1); [л'] – зеленим (6), синім (6), блакитним (5), фіолетовим (6), жовтим (10), білим (8), коричневим (5), чорним (4), блакитним (5); [р'] – зеленим (8), синім (20), блакитним (3), червоним (5), жовтим (6), білим (1), коричневим (5), чорним (2). Отже, кольорові асоціації досліджуваних звуків під час I і II експериментів ідентичні. Експеримент № 3. Безпосереднє співвіднесення звука з кольором. Респондентам роздавали картки зеленого, синього, блакитного, червоного, фіолетового, жовтого, білого, коричневого та чорного кольорів. Для кожного сонорного звука респонденти підбирали відповідний колір. Так, український сонорний звук [в] респонденти охарактеризували як зелений (5), синій (7), блакитний (6), червоний (6), фіолетовий (1), жовтий (2), білий (9), коричневий (7), чорний (7); [м] – синій (8), блакитний (5), червоний (12), фіолетовий (6),

жовтий (3), білий (7), коричневий (5), чорний (4); [н] – зелений (6), синій (8), блакитний (7), червоний (5), жовтий (3), білий (1), коричневий (16), чорний (4); [л] – зелений (4), синій (3), блакитний (9), червоний (7), фіолетовий (5), жовтий (6), білий (7), коричневий (5), чорний (4); [р] – зелений (7), синій (7), блакитний (7), фіолетовий (1), білий (6), коричневий (8), чорний (14); [й] – зелений (13), синій (6), блакитний (1), червоний (4), фіолетовий (5), жовтий (8), білий (1), коричневий (7), чорний (5); [н'] – синій (7), червоний (8), фіолетовий (11), жовтий (9), білий (8), коричневий (7); [л'] – зелений (5), синій (6), блакитний (6), червоний (4), фіолетовий (5), жовтий (10), білий (6), коричневий (4), чорний (4); [р'] – зелений (7), синій (11), блакитний (7), червоний (7), фіолетовий (1), жовтий (5), білий (1), коричневий (6), чорний (5). При опрацюванні результатів виявилось, що дані трьох експериментів збігаються. Таким чином, український сонорний звук [в] респонденти визначили як білий, [м] – чер-

воний, [н] – коричневий, [л] – блакитний, [р] – чорний, [й] – зелений, [н'] – фіолетовий, [л'] – жовтий, [р'] – синій.

Помітний зв'язок між фонетичним значенням звуків та артикуляційно-акустичною характеристикою, між фоносемантичними та кольоровими асоціаціями сонорних. Зокрема, поганий, грубий, темний, сумний, злий [р] забарвлений у чорний колір, а гарний, світлий, ніжний, веселий, гучний [л'] – у жовтий.

Таким чином, українські сонорні характеризуються багатим фонетичним значенням та яскравим кольоровим спектром. Простір фонетичного значення співвідноситься з артикуляційною класифікацією українських сонорних, а простір кольорового забарвлення – з фонетичним змістом. Фонетичні значення та кольорові асоціації окремих звуків можна використовувати при психолінгвістичному аналізі слів, зокрема імен, речень і навіть текстів.

Література

1. Варта́нъян Э.А. Путешествие в слово / Э.А. Варта́нъян. – М. : Советская Россия, 1976. – 161 с.
2. Дружинець М.Л. Психофоносемантика та кольорові асоціації українських та польських сонорних звуків / М.Л. Дружинець // Міжкультурна комунікація: проблеми та перспективи: зб. наук. праць Дружинець М.Л. / Відп. ред. М.Л. Дружинець. – Одеса–Тирасполь, 2012. – С. 167–174.
3. Журавлєв А.П. Звук и смысл / А.П. Журавлєв. – М. : Просвещение, 1981. – 222 с.
4. Журавлєв А.П. Фонетическое значение / А.П. Журавлєв. – Л. : ЛГУ, 1974. – 160 с.
5. Жу́ринский А.Н. Некоторые сопоставления «периферийных» классов языковых знаков... / А.Н. Жу́ринский // Синхронно сопоставительный анализ языков разных систем. – М., 1980. – 325 с.
6. Левицький В.В. Чи існує універсальний звукосимволізм? / В.В. Левицький // Мовознавство – 1972. – №1. – С. 25–37.
7. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоспія. Графіка і орфографія. Завдання і вправи / Н.І. Тоцька. – К. : Вища школа, 1995. – 151 с.
8. Фаріон Ірина. Краса і сила: суспільно-креативна роль української мови в ХІ – середині ХІХ ст. / Ірина Фаріон. – Львів, 2007. – 168 с.